

Contact

Provinciehuis

Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl/contact

Datum

Zie verzenddatum linksonder

Ons kenmerk

PZH-2025-883076900
DOS-2022-0003410

Uw kenmerk

ontwerp-Nota Ruimte

Bijlagen

1

Aan de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening
Hare excellentie M.C.G Keijzer

P.a.
Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening
DGRO - Directie Ruimtelijk Beleid
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Onderwerp

Nota Ruimte (Zienswijze Provincie Zuid-Holland)

Geachte mevrouw Keijzer,

Op 6 oktober 2025 heeft u namens het kabinet de ontwerp-Nota Ruimte ter inzage gelegd. Wij waarderen de hernieuwde regie van het Rijk op de ruimtelijke ordening en de presentatie van een langetermijnvisie. De kern van onze reactie op het ontwerp leest u in deze brief. Specifieke thematische punten als onderdeel van onze zienswijze treft u in de bijlage.

Werken aan een krachtig Zuid-Holland

Zuid-Holland is de dichtstbevolkte en economisch meest productieve provincie van Nederland. Met bijna vier miljoen inwoners, vijftig gemeenten en een aandeel van 21% in het bruto binnenlands product. Hier komen veel van de nationale uitdagingen samen zoals woningbouw, energie en klimaat, bereikbaarheid, stikstof en natuurherstel, en de transitie naar een duurzame, innovatieve economie. Van een krachtig Zuid-Holland met een sterk haven-industrieel complex, vele kennisclusters en internationale instituten, profiteert heel Nederland.

Wij zien dat de ontwerp-Nota Ruimte aansluit op de door Provinciale Staten vastgestelde koers naar een toekomstbestendig Zuid-Holland. Tegelijkertijd lezen we erkenning voor de urgentie van grote maatschappelijke opgaven en de stapeling van fysieke en sociale vraagstukken in Zuid-Holland. Met het Rijk zien we de noodzaak voor ruimtelijke en economische transities en herkennen ons in het toekennen van de status Transformeren aan een groot deel van Zuid-Holland als onderdeel van de VISTA-strategie (VISTA is een afkorting voor: Versterken, Initiëren, Stimuleren, Transformeren en Accommoderen). In de ontwerp-Nota Ruimte is de ontwikkelstrategie 'Transformeren' nog niet uitgewerkt. Daarvoor pakken we graag de handschoen met het Rijk op, waarbij wij hieronder aangeven wat een krachtig Zuid-Holland nodig heeft van het Rijk.

Maak werk van Transformeren

Er zijn duidelijke nationale en provinciale keuzes nodig om de economie en leefomgeving te transformeren en revitaliseren. Geef daarbij voorrang aan gezondheid, kwaliteit en veiligheid. Op deze punten loopt onze provincie achter, waardoor de grote potentie van onze regio niet volledig benut wordt. Koppel deze prioriteiten aan een gerichte, kwalitatieve groei vanuit het perspectief van brede welvaart. Het is essentieel dat de Nota Ruimte richting biedt en instrumenten bevat voor een gezonde, veilige en kwalitatief hoogwaardige leefomgeving.

Met het transformeren is Zuid-Holland al gestart, zoals de ombouw van verouderde delen van ons economisch systeem en de herstructurering van wijken in steden en dorpen. Het Rijk als partner kan niet ontbreken om Zuid-Holland toekomstbestendig te maken en de leefkwaliteit te versterken. Transformeren vergt van het Rijk gerichte keuzes vanuit de notie dat niet alles past, met de inbreng van substantiële middelen en het creëren van vernieuwend (financieel en juridisch) instrumentarium.

We vragen het Rijk om tot een verdere concretisering en uitwerking te komen in de definitieve Nota Ruimte en dit gezamenlijk met de provincie en onze gebiedspartners op te pakken. Daarbij vragen wij het gehele Havenindustriële complex te laten vallen onder de strategie van Transformeren. De gemeenten Gouda en Gorinchem liggen op het snijvlak van de metropoolregio en Groene Hart. Deze twee plaatsen zijn regiokern "(L-regio)" voor de direct omliggende plaatsen, waarbij voor de kernen Gouda en Gorinchem geldt dat er een duidelijke Transformatie opgave ligt. Dit zien we graag ook zo aangeduid in de vast te stellen Nota Ruimte.

Ga strategisch programmeren en investeren in de economie

De economie van de toekomst is duurzaam, innovatief en inclusief. Dat vraagt om tijdige ruimtelijke keuzes voor strategische clusters in onze provincie, zoals de Rotterdamse haven, de maakindustrie en de Greenports. Wij vragen het Rijk om hiermee door te pakken, zodat investeringen in verduurzaming en ombouw van deze sectoren kunnen doorgaan. Het is verder essentieel dat het Rijk economische functies van nationaal belang – waaronder deze clusters – strategisch programmeert. Voor dat strategisch programmeren vragen we het Rijk om duidelijke richting en heldere prioriteiten, als concrete uitwerking van de Nota Ruimte en de nationale Ruimtelijk Economische Visie.

Tegelijk willen we samen met het Rijk de economische groeibriljanten in Zuid-Holland (zoals Quantum, AI, Space, Lifesciences & Health) verder versterken in onze circulaire en sterke innovatie-ecosystemen, in het belang van het verdienvermogen en de strategische autonomie van ons land. Omdat de ruimte voor de economie schaars is, vragen we het Rijk om een passend instrumentarium én financiële middelen om economische ruimte te beschermen en beter te benutten.

Benut het energiesysteem als katalysator voor vernieuwing

Een sterke economie is gebouwd op robuuste netwerken voor onder andere energie- en nutsvoorzieningen. De positie van Zuid-Holland in dit toekomstige netwerk blijft onderbelicht. Aanvullende nationale aandacht is nodig voor warmte en duurzame gassen als energiedragers naast elektriciteit. Vooral het onderwerp collectieve warmte blijft onderbelicht. Gezien de nMIEK-status van het warmtesysteem Zuid-Holland vragen wij nadrukkelijk aandacht voor het onderwerp warmte, en de doorvertaling hiervan in ruimte en leefomgeving. Ook dient het Rijk aandacht te besteden aan

de ruimtelijke implicaties van de klimaat- en opwekdoelstellingen, waar ook de provincie Zuid-Holland aan gehouden is.

Wij verzoeken het Rijk dwarsverbanden en koppelkansen tussen economie en energie verder uit te werken, omdat wij de grote verbouwing van het energiesysteem zien als een katalysator die ingezet kan worden voor de economie. Een verbreding door Rijk en regio van het concept 'energieplanologie' – niet alleen het anticiperen op een toekomstige extra ruimtevraag maar energie daadwerkelijk integraal onderdeel maken van de ruimtelijke keuzes en inrichting – kan hierbij helpen. We vragen het Rijk daarom om de ruimtelijke consequenties voor het energiesysteem inzichtelijk te maken en met energieplanologie slimme keuzes te maken bij de inrichting van ons land.

Knelpunten oplossen voor woningbouw en toekomstbestendige steden en dorpen

In Zuid-Holland staan we voor een enorme, dubbele opgave. Een grote woningbouwopgave én de opgave voor het verduurzamen en toekomstbestendig maken van bestaande wijken in dorpen en steden. Gelijktijdig zien we dat er in de ontwerp-Nota Ruimte 13 regionale grootschalige woningbouwlocaties in Zuid-Holland zijn aangewezen, waarbij nog onduidelijk is welke ondersteuning vanuit het Rijk mag worden verwacht. We wijzen erop dat er naast deze locaties meer grote woningbouwlocaties in onze provincie zijn, waarvoor wij vergelijkbare ondersteuning vanuit het Rijk verwachten. Wat ons betreft is alle aandacht nodig om de bestaande afspraken in o.a. woondeals en Woontop te realiseren. In Zuid-Holland zijn er voor de komende jaren genoeg woningbouwlocaties die maar een klein zetje nodig hebben om tot uitvoering te komen. We zien in de praktijk steeds vaker dat netcongestie, stikstof en gebrek aan infrastructuur het realiseren van nieuwbouwwoningen en verduurzamen van de industrie belemmert. We vragen het Rijk om bestaande knelpunten op te lossen en door te pakken zoals dat ook recent is gebeurd met de inzet van de WoMo- en WoKT-middelen.

Een daadkrachtige inzet van het Rijk is nodig om de leefkwaliteit in onze bestaande dorpen en wijken op peil te houden. Met langjarige nationale programma's ten behoeve van leefbaarheid en veiligheid, maar ook voor verduurzaming en klimaatadaptatie in de bebouwde omgeving. Daarbij vragen wij om een extra inzet van het Rijk om met ons recreatie, bewegen en groenblauw als randvoorwaarden voor verstedelijking in onze provincie te bestendigen en daarmee de leefkwaliteit voor onze inwoners te verbeteren.

Werk bereikbaarheid als randvoorwaarde langjarig uit

Een betrouwbaar mobiliteitssysteem vormt zowel een essentiële als sturende randvoorwaarde voor toekomstige verstedelijking en economische ontwikkeling. In de ontwerp-Nota Ruimte komt hiervoor het begrip '*structuurversterkende infrastructuur*' meermaals terug. We vragen dit nader uit te werken zodat helder wordt tot welke structurele en langjarig afgestemde keuzes, programmering en bekostiging van infrastructuur dit leidt. Dit kan wat ons betreft niet in de plaats komen van eerder gemaakte afspraken en de uitvoering van afgesproken maatregelen die noodzakelijk zijn voor de vele gebiedsontwikkelingen in onze provincies. Daarnaast vergt inzet op nabijheid, om bereikbaarheid te versterken en onnodige mobiliteit te voorkomen, een actievere nationale sturing door het Rijk zodat dit daadwerkelijk bereikt kan worden.

Geef het landelijk gebied een eigen strategie

Met de inzet vanuit onze ruimtelijke koers om het landelijk gebied beter te beschermen ontstaat daar ruimte voor Versterken als onderdeel van de VISTA-strategie. Ook dat vraagt om concrete keuzes en ondersteuning van Rijkszijde. Wij waarderen de erkenning van de rol van de land- en tuinbouwsector voor voedselzekerheid en de kwaliteit van het landschap. Bescherming van deze waarden vraagt om een stevig (geborgd) afwegingsmechanisme waarmee het belang van landbouw en cultuurlandschap kan worden gewogen ten opzichte van andere ruimteclaims. Een eerder aangekondigde nationale 'agrarische hoofdstructuur', uitgewerkt met provincies, zou hiervoor als basis kunnen dienen met daarin de beoogde clustering van de bestaande Greenports en glastuinbouwgebieden.

De huidige slechte staat van de natuur maakt dat ook in Zuid-Holland de gezondheid van onze inwoners onder grote druk staat en de economie, woningbouw, verduurzaming van de industrie en landbouw verder vertragen of stilvallen. De implementatie van de EU-natuurherstel verordening maakt deze opgave nog urgenter. Als Zuid-Holland op slot zit, zit Nederland op slot en dat heeft grote gevolgen voor de toekomstbestendigheid en innovatiekracht van Nederland. We vragen het Rijk om de ruimtelijke keuzes te maken die nodig zijn om de natuur te herstellen, met name in gebieden waar meerdere opgaven samenkomen zoals de veenlandbouw en rondom Natura 2000 gebieden. Ook vragen we het Rijk om in analogie van de VISTA-strategie een nationale strategie per regio te ontwikkelen voor landbouw en natuur. Een strategie die breder is dan de nu in het ontwerp aangewezen (landbouw)gebieden met 'meervoudige opgaven'. Hiermee kan scherpte worden verkregen voor de gewenste brede aanpak waarbij de landbouw weer perspectief krijgt, er ruimte is voor natuurherstel en een vitaal landelijk gebied.

Gebruik water en bodem als fundament

Het fundament van onze provincie is het water- en bodemsysteem. Wij pleiten ervoor om water en bodem als nationaal sturingsprincipe te behouden. De klimaatverandering en een toenemende druk van activiteiten op het bodem- en watersysteem, leidt tot steeds meer technische problemen en oplopende maatschappelijke kosten. Opgaven zoals waterkwaliteit, waterveiligheid, zoetwaterbeschikbaarheid, wateroverlast en verzilting zijn niet allemaal meer technisch oplosbaar. Bij ongewijzigd beleid bestaat het risico dat de rekening wordt doorgeschoven naar toekomstige generaties. Voldoende schoon en zoet (drink)water is essentieel voor mens, natuur en economie, ook specifiek voor onze kustgebieden die op termijn zullen verzilten. Een tekort aan de aanvoer van voldoende zoetwater betekent onzekerheid voor landbouw, economie, scheepvaart, woningbouw en verstedelijking. Daarom vragen we het Rijk om ruimte te geven aan een robuust water- en bodemsysteem én niet af te wentelen op de toekomst. Wij zouden in de Nota Ruimte graag verduidelijkt zien hoe uitwerking wordt gegeven aan een gezonde en veilige leefomgeving, aangezien de doelen en normen vanuit de Kaderrichtlijn water, de klimaatdoelen voor 2030 en stikstof vooralsnog buiten bereik lijken te blijven.

Versterk de uitvoeringskracht met een gedeelde agenda en voldoende middelen

Bij al deze grote ambities horen wat ons betreft concrete uitvoeringsagenda's en voldoende middelen die langjarig gereserveerd worden. Hiervoor is het noodzakelijk dat het kabinet met voorrang de grote knelpunten aanpakt (energie, (drink-)water, stikstof, infra, natuurherstel). Het

oplossen van deze knelpunten is randvoorwaardelijk voor ons om samen met het Rijk de ambities die in de Nota Ruimte zijn neergelegd waar te maken.

Tevens verwachten wij dat het Rijk de bestaande (realisatie) afspraken nakomt voor o.a. wonen, recreatie, economie, mobiliteit en land- en tuinbouw. De huidige uitvoeringsagenda's in de vorm van NOVEX-afspraken, Ruimtelijke Arrangementen en thematische uitvoeringsagenda's zijn onvoldoende om de geschetste ambities voor onder meer wonen, economie, natuur, landbouw en bereikbaarheid te behalen. Het is essentieel om samenhang en integraliteit aan te brengen tussen deze agenda's met een visie gericht op de uitvoering. We vragen het Rijk om met ons en onze gebiedspartners een concrete uitvoeringsagenda op te stellen, die samenhang brengt tussen sectorale uitvoeringsagenda's. Daarbij verzoeken wij het Rijk bij de uitvoeringsagenda ook de governance te schetsen met een helder beeld van wat de Regio en de maatschappelijke partners bij de uitvoering mogen verwachten van het Rijk en wat het Rijk van de regio verwacht. Voor de uitvoering is het noodzakelijk om samen de juiste (wettelijke) instrumenten en financiële middelen hierbij te organiseren. Ook vragen we het Rijk om deze instrumenten langjarig in het beleid te verankeren, zodat de maatschappij en medeoverheden kunnen voortbouwen op consistent Rijksbeleid.

Samenvattend

De Provincie Zuid-Holland wil gesteund door alle partners in onze regio samen met het Rijk in de komende periode aan de slag met:

- De gezamenlijke invulling en concretisering van de Transformatie-strategie en de ontwikkeling van een vergelijkbare nationale strategie voor het landelijk gebied.
- Het versterken van een veilige en gezonde leefomgeving door een gezamenlijke inzet, met water-, bodem- en natuurherstel als basis.
- Heldere afspraken over ruimtelijke prioriteiten en keuzes tussen nationale opgaven.
- Een samenhangende en krachtige uitvoeringsagenda met voldoende middelen en realisatie-instrumenten.

Wij nodigen het kabinet uit om met ons Zuid-Holland in te gaan en te bespreken hoe regionaal de vele opgaven in de juiste balans te realiseren. We gaan ervan uit dat onze zienswijze behulpzaam is bij het maken van een aantal keuzes om tot een definitieve Nota Ruimte te komen. Daarbij hoort een uitvoeringsagenda waarin keuzes verder zijn uitgewerkt. We gaan de komende maanden graag samen met onze gebiedspartners en het Rijk aan de slag om een gezamenlijke uitvoeringsagenda op te stellen. Waarbij wij als gebiedsregisseur in Zuid-Holland bestaande kennis en inzichten, onder meer uit de NOVEX-gebieden, het Ruimtelijk Arrangement en uitwerkingen van de nationale VISTA-strategie en de strategie voor het landelijk gebied, bij elkaar kunnen brengen. Hiermee wordt de uitvoeringsagenda de plek voor heldere keuzes waar vanuit we gaan werken aan het daadwerkelijk realiseren van onze gezamenlijke ambities. Met het Rijk als partner wordt een krachtig Zuid-Holland weer één van de koploper-regio's in de wereld.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris,

voorzitter,

drs. M.J.A. van Bijnen MBA

mr. A.W. Kolff

Wij verzoeken u in uw correspondentie altijd het DOS-nummer (DOS-2022-0003410) te vermelden.
Meer informatie www.zuid-holland.nl/contact

Bijlagen

- Bijlage zienswijze ontwerp-Nota Ruimte

Afschrift aan

Provinciale Staten